

Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

Staat van de Kamer 2018

februari 2019

Dit is de negende staat van de Tweede Kamer; een overzicht van relevante feiten en cijfers die gaan over het Kamerwerk in 2018. De cijfers gaan terug tot 2013, zodat een helder beeld van de afgelopen Kamerperiode ontstaat. De Staat van de Kamer gaat over de Kamer als geheel; in dit document is geen informatie over werkzaamheden van fracties en individuele Kamerleden opgenomen.

Enkele feiten en cijfers op een rij

Het jaar 2018 is het eerste volle kalenderjaar nadat in het najaar van 2017 na een lange formatie het nieuwe kabinet aantrad. Een jaar waarin het parlementaire werk weer voluit is opgepakt. Dat vertaalde zich ook in de cijfers: vrijwel over de volle breedte van het Kamer- en commissiewerk was er in het jaar 2018 sprake van een stijging.

Het aantal plenaire vergaderingen steeg in 2018 licht tot 110 en is daarmee terug op het gemiddelde jaarniveau in een “normaal” parlementair jaar. Ook het aantal regelingen van werkzaamheden nam toe ten opzichte van 2017: 150 in 2018 tegen 138 in het verkiezingsjaar 2017. De langste regeling van werkzaamheden duurde 1 uur en 22 minuten en vond plaats op dinsdag 4 september 2018, de eerste vergaderdag na het zomerreces.

In de plenaire zaal zijn in 2018 flink meer debatten over wetvoorstellen gevoerd: 89 tegen 68 in het jaar 2017. Ook het aantal meerderheidsdebatten over actuele kwesties nam weer toe. Het aantal debatten over verslagen van algemeen overleg (VAO's) steeg in 2018 zeer fors: 218 tegen 117 in 2017, en is met dat aantal ook weer terug op het min of meer gebruikelijke niveau.

In het aantal door de regering ingediende wetsvoorstellen en in het aantal initiatiefwetsvoorstellen is in 2018 een stijgende lijn te zien. Ook het aantal initiatiefnota's van de hand van één of meer Kamerleden steeg van 4 in het jaar 2017 naar 14 in 2018. Meer ingediende wetsvoorstellen en meer plenaire wetsbehandelingen, resulteerde in een toename van het aantal amendementen: in 2018 zijn 529 amendementen ingediend. Daarvan werden er 3 tijdens de behandeling door de regering overgenomen. Er is door de Kamer in 2018 gestemd over 306 amendementen, 112 amendementen werden aangenomen.

Voor wat betreft commissievergaderingen geldt dat het aantal algemeen overleggen in 2018 weer fors is toegenomen ten opzichte van het verkiezingsjaar 2017: 363 tegen 227, een stijging van ruim 50%. Het aantal keer dat schriftelijk overleg met de regering is gevoerd, bleef vrij stabiel: in 2018 gebeurde dat 242 keer. Het aantal rondetafelgesprekken en individuele gesprekken steeg in 2018. Met name het parlementaire instrument rondetafelgesprek werd vaak door de Kamercommissies ingezet om daarmee de informatie- en kennispositie te versterken: in 2018 gebeurde dat 97 keer.

Er waren meer procedurevergaderingen en e-mailprocedures. 2018 is het eerste jaar waarin het aantal e-mailprocedures het aantal procedurevergaderingen overtrof: 326 tegen 293.

Kamerleden hebben in 2018 veel meer mondelinge vragen aangemeld voor het vragenuur dan het jaar daarvoor: 1185 tegen 805 in 2017. 131 mondelinge vragen zijn in 2018 daadwerkelijk in het vragenuur behandeld. Ook het aantal schriftelijke vragen van individuele Kamerleden steeg vorig jaar: van 2112 naar 2812.

Voor het aantal ingediende moties is 2018 een recordjaar: 4141. Tijdens de debatten werden 73 moties door de regering overgenomen. De Kamer nam in het jaar 2018 1485 moties aan (36%).

Nieuw in de Staat 2018 is de vermelding van het aantal wetenschappelijke netwerkverkenningen, wetenschappelijke factsheets en wetenschappelijke publicaties die op verzoek van een Kamercommissie zijn opgesteld.

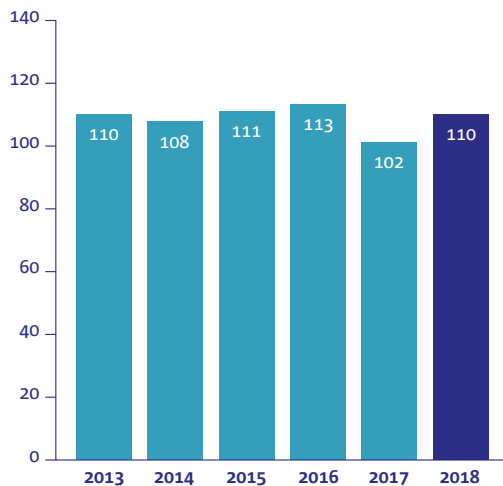
Eveneens nieuw is de vermelding van de activiteiten van de verschillende parlementaire delegaties in het jaar 2018. De Nederlandse delegatie in een parlementaire assemblee bestaat uit vertegenwoordigers van de Staten-Generaal, dus leden van de Tweede Kamer en de Eerste Kamer. Nederland neemt deel aan parlementaire assemblees van zeven samenwerkingsverbanden.

Zelfreflectie

Deze Staat van de Kamer is onderdeel van de Ramingsstukken 2020, en kan dus worden betrokken bij de behandeling daarvan. Doel ervan is om, op basis van de weergegeven kengetallen, met elkaar te reflecteren op (ontwikkelingen in) het eigen handelen.

1. Plenaire vergaderingen

Aantal plenaire vergaderingen

Aantal regelingen van werkzaamheden

Aantal: **150**

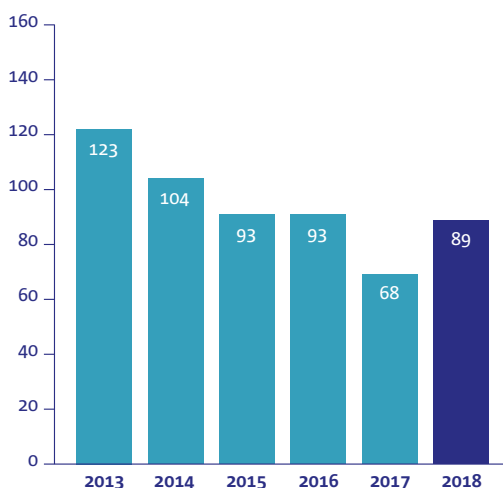
*De langste duurde
1 uur en 22 minuten
(4 september 2018)*

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Aantal uren	1299	1143	1193	1222	894	894
Gemiddelde duur	11,8	10,6	10,7	9,4	8,5	8,1

2. Plenaire debatten

Aantal debatten over wetsvoorstellen

(excl. begrotingen en suppletioire begrotingen)

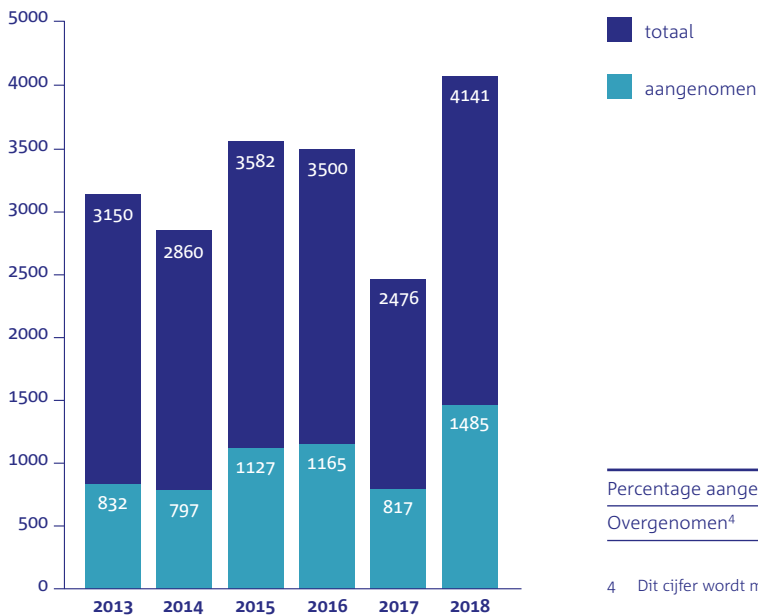
Debatten over:	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Begrotingen en suppletioire begrotingen	33	29	31	30	29	28
Verslagen van algemeen overleg (VAO's)	216	179	198	223	117	218
Verslagen van schriftelijk overleg (VSO's)	24	38	31	35	29	44
Dertigledendebatten	30	30	20	13	48	41
Hoofdlijnendebatten ²	1	0	0	1	0	0
Overige debatten ³	75	59	87	91	75	96
Interpellatiedebatten	3	0	0	0	0	0

2 Hoofdlijnendebatten als bedoeld in art. 91 van het Reglement van Orde: handelend over een wetsvoorstel en op voorstel van de commissie die over dat wetsvoorstel nog verslag moet uitbrengen. In de praktijk wordt de term 'hoofdlijnendebat' door Kamerleden ook gebruikt in de letterlijke betekenis.

3 Hieronder vallen gewone meerderheidsdebatten, debatten over een Europese top, over Voor- en Najaarsnota's

3. Moties

Aantal moties

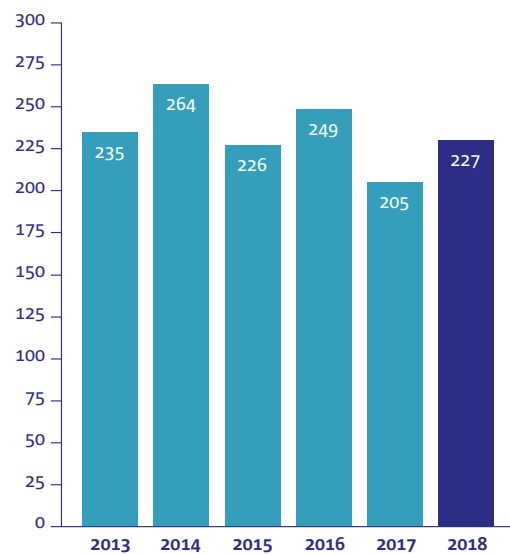

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Percentage aangenomen	26	28	31	33	33	36
Overgenomen ⁴	-	-	-	-	78	73

4 Dit cijfer wordt m.i.v. het jaar 2017 vermeld in de Staat.

4. Wetsvoorstellen en wetgevingsoverleggen

Totaal aan wetsvoorstellen⁵

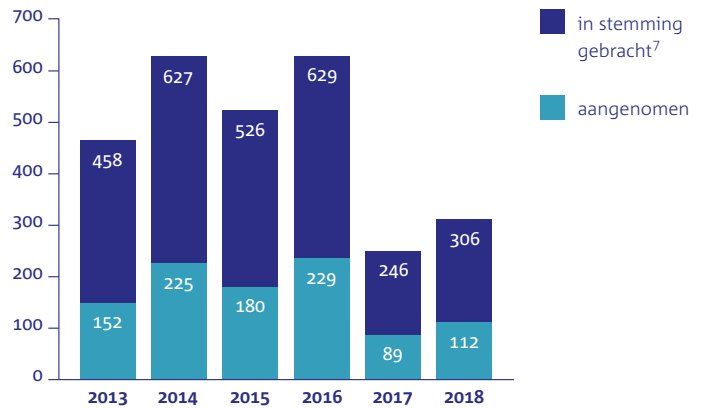
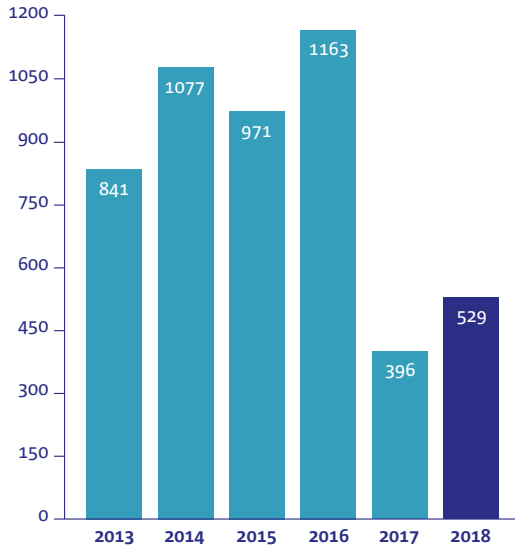
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Begrotingswetsvoorstellen	91	89	91	87	85	95
Overige regeringswetsvoorstellen	134	160	122	134	108	115
Initiatiefwetsvoorstellen	10	15	13	28	12	17
Wetgevingsoverleggen ⁶	34	39	37	33	27	31

5 Begrotingswetsvoorstellen zijn onderscheiden van overige wetsvoorstellen.

6 Een wetgevingsoverleg wordt alleen gevoerd over grote en gecompliceerde wetsvoorstellen, waarbij vaak ook sprake is van relatief veel amendementen. Soms ook om de plenaire agenda te ontlasten.

5. Amendementen

Aantal ingediend

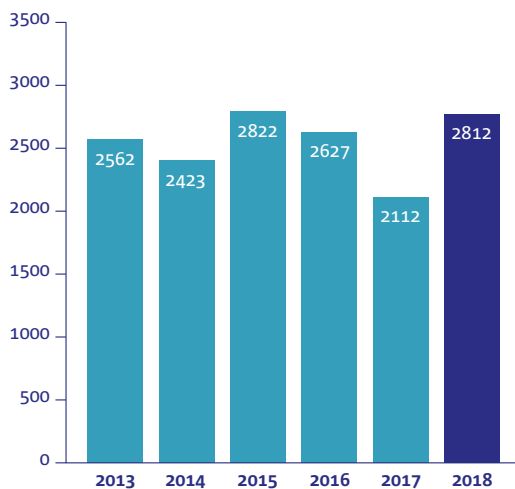
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Percentage aangenomen	33	36	34	36	36	37
Overgenomen ⁸	5	7	0	3	2	3

7 Het verschil tussen 'ingediend' en 'in stemming gebracht' heeft te maken met amendementen die aan het eind van een jaar nog in behandeling zijn en met de indiening van nieuwe, gewijzigde amendementen die ingediende amendementen vervangen.

8 Daarnaast zijn er nog de verworpen en ingetrokken amendementen.

6. Mondelinge en schriftelijke vragen van individuele Kamerleden

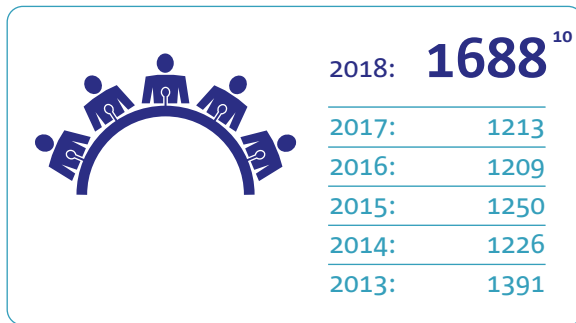
Aantal schriftelijke vragen

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Aangemelde mondelinge vragen	959	907	1096	1182	805	1185
Mondelinge vragen ⁹	180	168	157	144	117	131

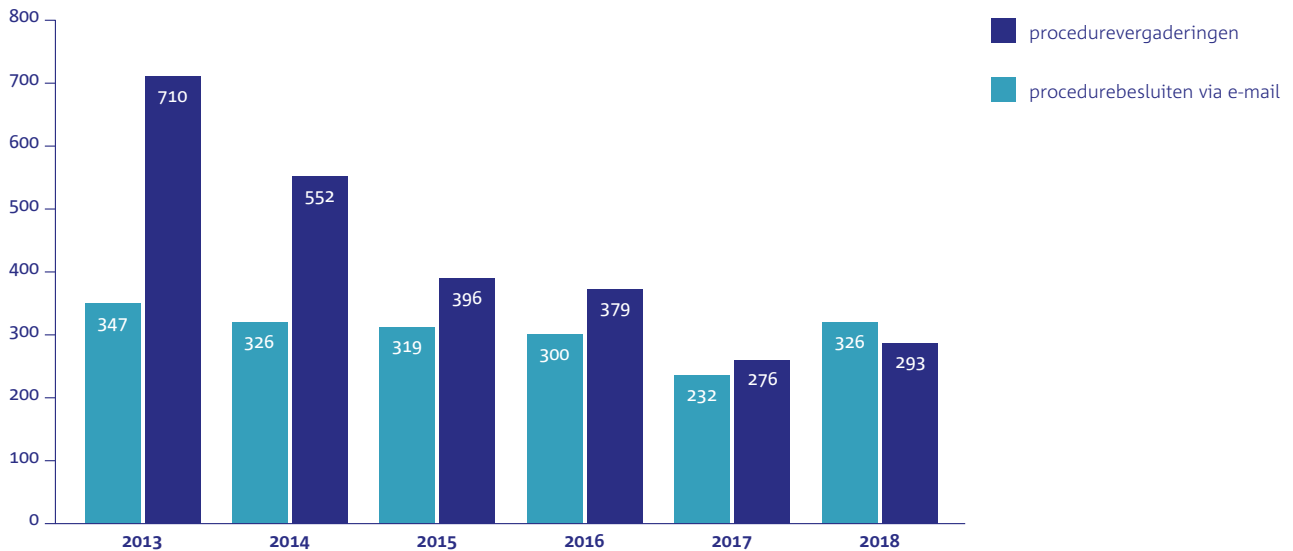
9 Bedoeld zijn de mondelinge vragenreeksen, bestaande uit de vragen van de eerste vraagsteller en de vervolgvragen van andere leden.

7. Aantal commissievergaderingen (alle vormen)

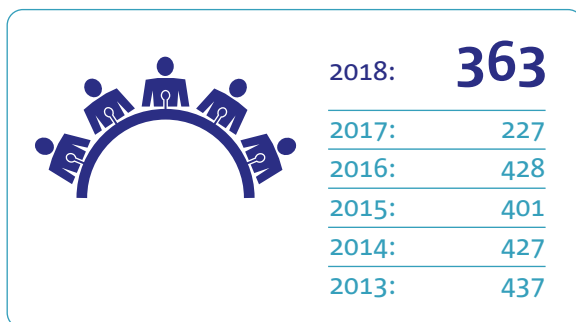

¹⁰ Dit aantal betreft de som van de volgende commissieactiviteiten: algemeen overleg, gesprek, hoorzitting / rondetafelgesprek, notaoverleg, procedurevergadering, technische briefing, wetgevingsoverleg, constituerende vergadering, delegatievergadering, ontbijtbijeenkomst Parlement en Wetenschap, petitie en vergadering.

8. Aantal procedurevergaderingen en procedurebesluiten via e-mail

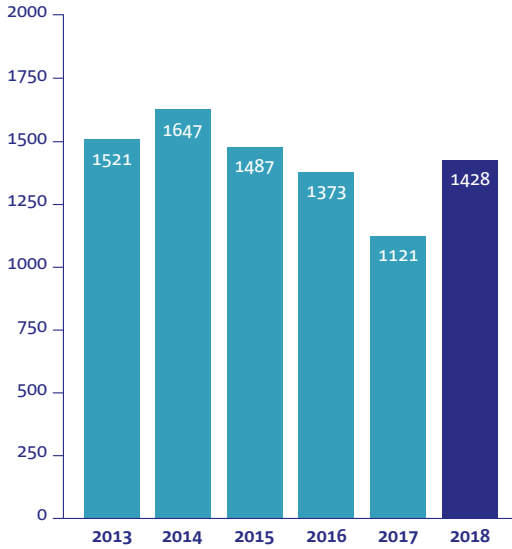

9. Aantal algemeen overleggen

10. Gebruik van informatiebronnen in het constitutionele proces

Brieven aan regering¹¹

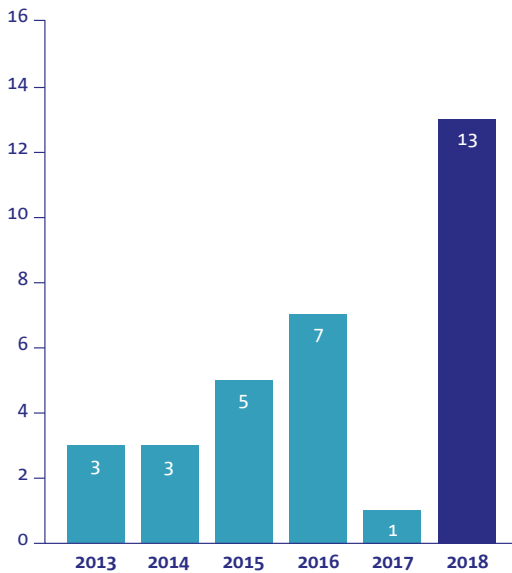

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Feitelijke vragenlijsten	268	286	298	274	201	276
Schriftelijk overleg	225	268	240	260	227	242

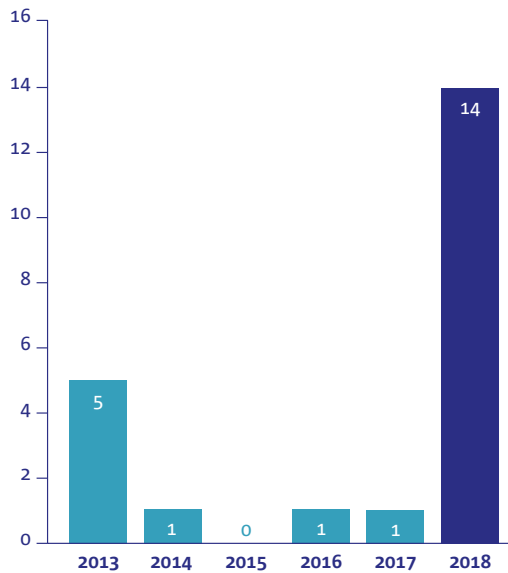
11 Hieronder vallen ook veel verzoeken aan een bewindspersoon om te reageren op een brief van een derde.

11. Parlement en Wetenschap¹²

Aantal wetenschappelijke netwerkverkenningen

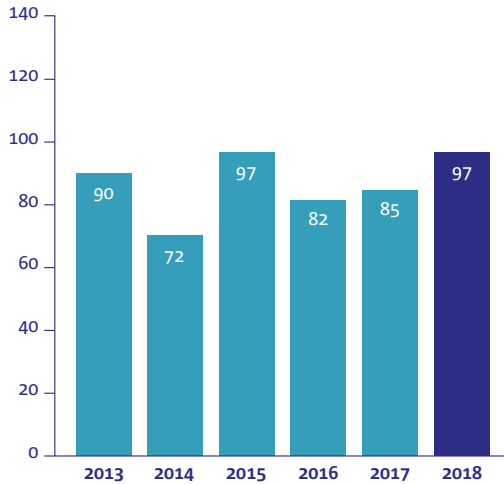
Aantal wetenschappelijke factsheets

12 De Tweede Kamer werkt structureel samen met overkoepelende wetenschapsorganisaties om actuele wetenschappelijke inzichten te gebruiken in het parlementaire proces. Dit heeft onder meer geleid tot de hierboven vermelde producten. Zie ook blz. 13

12. Rondetafelgesprekken, hoorzittingen en individuele gesprekken

Rondetafelgesprek¹³

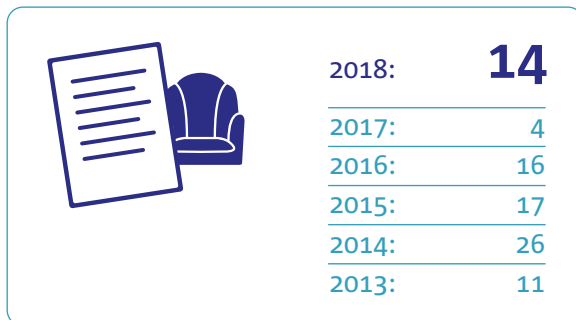

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hoorzitting	5	1	3	3	2	2
Hoorzitting (intensief voorbereid)	2	0	0	1	2	0
Individuele gesprekken ¹⁴	222	119	165	167	157	187

13 Tijdens een rondetafelgesprek zitten alle genodigden tegelijkertijd aan tafel om deel te nemen aan de gedachtwisseling, terwijl in een klassieke hoorzitting genodigden één voor één hun inbreng leveren.

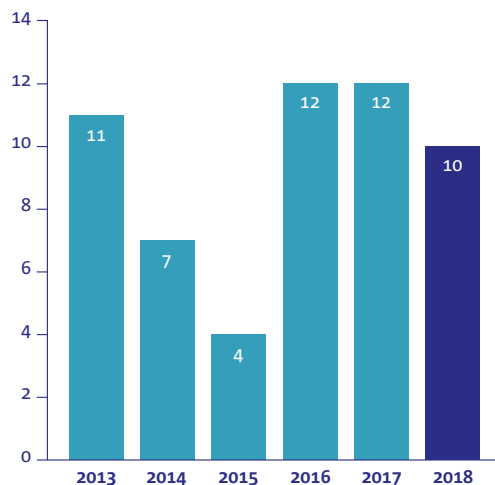
14 Het gaat om gesprekken van een commissie met één persoon of instantie.

13. Aantal initiatiefnota's

14. Europa-instrumenten

Parlementair voorbehoud

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Commissievergaderingen i.v.m. een Europese Raad	68	73	56	67	54	64
Schriftelijk overleg i.v.m. een Europese Raad	27	42	37	33	47	36
Subsidiariteitstoetsen	10	3	1	4	9	2
Politieke dialogen	-	-	1	3	5	1

Aantal werkbezoeken aan Europese instellingen in Brussel¹⁵

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kamer- en commissie-delegaties	3	-	5	2	5	2
Rapporteurs Kamercommissies	3	1	9	2	3	4
Totaal	6	2	14	4	8	6

15 Exclusief de interparlementaire commissiebijeenkomsten georganiseerd door het Europees Parlement en de interparlementaire conferenties georganiseerd door het EU-voorzitterschap.

15. Aantal activiteiten van verschillende parlementaire delegaties in 2018

Activiteiten	Jaartotalen	Deelnemers EK	Deelnemers TK
Delegatie naar de NAVO-assemblee			
Plenaire sessies	2	10	6
Commissiereizen	13	19	2
Delegatievergaderingen	2	-	-
Totaal	17	29	8

Delegatie naar de parlementaire vergadering van de Raad van Europa			
Plenaire sessies	4	26	7
Commissievergaderingen	33	44	34
Delegatievergaderingen	8	-	-
Waarnemingsverkiezingsmissies	6	5	1
Totaal	51	75	42

Delegatie naar de OVSE-assemblee			
Plenaire sessies	2	2	4
Commissievergaderingen	-	-	-
Delegatievergaderingen	3	-	-
Waarnemingsverkiezingsmissies	3	3	6
Totaal	8	5	10

Delegatie naar de Benelux interparlementaire assemblee			
Plenaire sessies	3	25	18
Commissievergaderingen	13	21	27
Delegatievergaderingen	3	-	-
Overige activiteiten	2	1	3
Totaal	21	47	48

Delegatie naar de Interparlementaire Unie			
Plenaire sessies	2	5	4
12+ groepvergaderingen	2	2	1
Delegatievergaderingen	3	-	-
Overige activiteiten	1	1	1
Totaal	8	8	6

Delegatie naar de interparlementaire commissie van de Nederlandse Taalunie			
Plenaire sessies	2	3	4
Commissievergaderingen	1	1	1
Delegatievergaderingen	1	-	-
Gesprek	1	1	3
Overige activiteiten	1	2	3
Totaal	6	7	11

16. Buitenland: ontvangsten en werkbezoeken

Aantal ontvangsten buitenlandse gasten en delegaties

2018:	83
2017:	16
2016:	44
2015:	40
2014:	45
2013:	66

Buitenlandse werkbezoeken

2018:	27
2017:	21
2016:	16
2015:	17
2014:	26
2013:	14

17. Contactvormen met burgers en instellingen in aantallen:

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Brieven en e-mails ¹⁶	8.128	7.068	6.919	6.541	4.855	5906
Bezoekers	177.538	177.471	166.853	287.638	223.577	224.034
Tweede Kamer website ¹⁷	686.840	1.046.890	1.954.521	3.059.451	4.082.726	4.109.019
App Debat Direct ¹⁸	-	-	-	23.903	61.739	97.300
Debat Direct (website) ¹⁹	-	-	-	-	80.367	370.015
Twitter ²⁰	-	34.500	51.194	61.176	72.306	78.371
Debat Gemist	-	277.073	294.056	207.194	368.841	690.163
Petities	121	91	111	137	129	155
Gesprekken ²¹	222	119	165	167	157	187
Verzoekschriften ²²	146	162	167	107	110	197
- waarvan behandeld	45	49	41	20	11	13
- procentueel	31	30	25	19	10	7
Burgerinitiatieven	5	6	7	5	6	13
- waarvan behandeld	3	1	4	3	2	2
Binnenlandse werkbezoeken	53	41	33	37	39	60

16 Vermeld zijn alleen de brieven en e-mails van burgers en instellingen die rechtstreeks of na doorgeleiding zijn behandeld door een commissie en die derhalve in Parli worden geregistreerd. De aantallen ontvangen brieven e.d. zijn dus hoger.

Met name de Kamervoorzitter ontvangt veel brieven, waarvan een deel wordt doorgeleid naar een Kamercommissie.

17 Het betreft zogenoemde "unieke bezoeken": elke keer dat een bezoeker verbinding zoekt met www.tweedekamer.nl

18 Totaal aantal downloads op 31 december 2017.

19 Het genoemde getal is de som van het aantal unieke bezoekers per dag in het jaar 2018.

20 Het betreft volgers van het algemeen Twitteraccount (@2eKamertweets) van de Kamer. Daarnaast zijn er ook Kamercommissies met een twitteraccount.

21 Bedoeld zijn de, vaak besloten, gesprekken van een commissie met een of meer personen.

22 Een verzoekschrift is een petitie van een burger of instelling over een individuele aangelegenheid. Voor zowel verzoekschriften als burgerinitiatieven geldt dat zij, om voor behandeling in aanmerking te komen, moeten voldoen aan de voorwaarden in het Reglement van Orde. De beoordeling en behandeling hiervan is aan de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven.

Overzicht verschenen boeken en publicaties in tijdschriften over de Tweede Kamer

- Aerts, R.
Thorbecke wil het : biografie van een staatsman
Amsterdam, 2018
- Portret van Johan Rudolf Thorbecke (1798-1872), die vorm gaf aan de rechtsstaat, de parlementaire politiek, de constitutionele monarchie en de scheiding van kerk en staat.*
- Andeweg, R. e.a. (red.)
Alle stemmen tellen! : een eeuw algemeen kiesrecht
Amsterdam, 2018
- Beschrijving van de oorzaken, gevolgen en vooruitzichten van het algemeen kiesrecht.*
- Andeweg, R.B.
Werk in uitvoering
Bussum, 2018
- Beschouwingen over het functioneren van de democratie.*
- Beaufort, F. de (red.)
Tussen geschiktheid en grondrecht : de ontwikkeling van het Nederlandse kiesrecht vanaf 1795
Amsterdam, 2018
- In 1795 vonden in Nederland al de eerste verkiezingen plaats voor een nationale volksvertegenwoordiging. Sindsdien werden discussies gevoerd over de vraag wie er mocht kiezen, en waarom.*
- Bijsterveld, S van e.a. (red.)
Wat komen jullie hier doen? Vrouwenkiesrecht tussen geloof, politiek en samenleving (1883-2013)
Nijmegen, 2018
- Inkijk in de geschiedenis van ruim honderd jaar vrouwen in de christendemocratie.*
- Bolhuis, W.D.
Elke formatie faalt : verkiezingsbeloftes die nooit worden waargemaakt
Leiden, 2018
- Analyse van de doorrekeningen van het Centraal Planbureau van negen regeerakkoorden in de periode 1986 tot en met 2017, in vergelijking met de verkiezingsprogramma's van de deelnemende partijen in die regeerakkoorden.*
- Bos, A. e.a. (red.)
Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2018 : regio versus Randstad
Amsterdam, 2018
- Het parlementair jaarboek belicht allerlei aspecten van regionalisme, zoals regionale vertegenwoordiging in de Tweede Kamer, de gaswinningsdebatten, het beleid om rijksdiensten te spreiden en de ontsluiting van Zeeuw-Vlaanderen.*
- Bos, A.
Verloren vertrouwen : afgetreden ministers en staatssecretarissen 1967-2002
Amsterdam, 2018
- Beschreven wordt hoe negentien bewindslieden zich tussen 1967 en 2002 gedwongen voelden of gedwongen werden tussentijds hun ontslag aan te bieden.*
- Bovend'Eert, P.P.T.
Publieke functie en publiek vertrouwen: integriteitsregels voor leden van het parlement.
Tijdschrift voor Constitutioneel Recht (TvCR) 2018 nr. 1 blz. 4-35
- Centraal staat de vraag welke integriteitsregels gelden voor leden van het parlement en hoe deze regels worden gehandhaafd.*
- Bovend'Eert, P.P.T.
Wat te doen als de vijand de nucleaire optie loslaat op het Binnenhof?
Nederlands Juristenblad 2018 nr. 9 blz. 625-626
- Ingegaan wordt op de vraag of het nodig is een regeling met betrekking tot 'designated survivors' op te tuigen voor bijvoorbeeld het geval dat er een aanslag gepleegd wordt op de Ridderzaal tijdens de troonrede.*
- Elzinga, D.J.
Een gedragscode voor Kamerleden?
Binnenlands Bestuur 2018 nr. 18 blz. 13
- Gepleit wordt voor normen voor Kamerleden, maar dan bij voorkeur in de geëigende juridische vormen, waardoor controle en handhaving adequaat zijn verzekerd.*
- Heiden, P. van der
Interieurs van het Binnenhof : verscholen erfgoed in beeld
's-Gravenhage, 2018
- In woord en beeld wordt een inkijk gegeven in alle interieurs van het Binnenhof.*
- Heringa, A.W. e.a. (red.)
Stratego, risk en scrabble : kabinetsformatie 2017
Den Haag, 2018
- De langste kabinetsformatie uit de parlementaire geschiedenis wordt onder de loep genomen.*
- Hoetink, A.C.
Macht der gewoonte : regels en rituelen in de Tweede Kamer na 1945
Nijmegen, 2018
- Analyse van de politieke cultuur van de naoorlogse Tweede Kamer en hoe deze zich heeft ontwikkeld. De regels en rituelen lijken vast te liggen, zelfs als de politiek eigenlijk best verandering wil.*
- List, G. van der
Boven de partijen : de voorzitter van de Tweede Kamer
Amsterdam, 2018
- Historisch overzicht van de ontwikkeling van het voorzitterschap van de Tweede Kamer en portretten van de voorzitters na de Tweede Wereldoorlog, gebaseerd op interviews.*
- Oenen, G. van
De overspannen democratie : hoge verwachtingen, paradoxale gevolgen
Amsterdam, 2018
- Centraal staat de stelling dat de democratie niet zozeer wordt bedreigd door haar tegenstanders, als wel door het enthousiasme ervoor, de verwachtingen erover en het succes ervan.*
- Poppelaars, S.
Het nationale budgetrecht en Europese integratie
Deventer, 2018
- Onderzoek naar de juridische consequenties van Europese integratie voor het Nederlandse en het Duitse budgetrecht.*
- Reker, S.
Dat gezegd hebbend : taal in politiek Den Haag na 1950
Assen, 2018
- Verzameling van de meest opmerkelijke uitspraken, opmerkingen en commentaren van het 'Binnenhofs': politiek taalgebruik in plenaire debatten sinds 1950.*
- Schutgens, R.J.B.
De ontbinding ontleed : over de betekenis van de verplichte Kamerontbinding van artikel 137 GW in de huidige grondwetspraktijk.
Ars Aequi 2018 nr. 1 blz. 59-66
- Annotatie bij een advies dat de Afdeling Advisering van de Raad van State uitbracht over de correcte toepassing van de herzieningsprocedure voor de Grondwet.*
- Vollaard, H. e.a. (red.)
Mannen van Gods woord : de Staatskundig Gereformeerde Partij 1918-2018
Hilversum, 2018
- Bijdragen waarin een aantal capita selecta uit de geschiedenis van de SGP wordt belicht.*
- Wielenga, F. e.a. (red.)
Een versplinterd landschap : bijdragen over geschiedenis en actualiteit van Nederlandse politieke partijen
Amsterdam, 2018
- Beschrijving van alle dertien politieke partijen die in 2017 in de Tweede Kamer zijn gekozen.*
- Wirken, S.T.
Advies over amendementen en de mogelijke meerwaarde voor de kwaliteit van het wetgevingstraject
Tijdschrift voor Constitutioneel Recht (TvCR) 2018 nr. 4 blz. 293-316
- Centraal staat de vraag of het aanbeveling verdient om ook met betrekking tot voorgestelde amendementen vaker of standaard advies aan de Afdeling advisering van de Raad van State te vragen.*

Wetenschappelijke publicaties in opdracht van de Tweede Kamer

De Tweede Kamer werkt structureel samen met overkoepelende wetenschapsorganisaties om actuele wetenschappelijke inzichten te gebruiken in het parlementaire proces. Dit heeft onder meer geleid tot de hierna volgende publicaties. Zie ook punt 11 op blz. 8

Commissie Binnenlandse Zaken

Linze Schaap (red.), Wieke Blijleven, Frank Hendriks, Daan Jacobs, Niels Karsten, Julien van Ostaaijen, Charlotte Wagenaar

Uitkomsten lokale democratie

Tilburg Center for Regional Law and Governance

www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/schaapetal-ambitieambivalentie-20181124.pdf

Prof. dr. M.J.G.J.A. (Marcel) Boogers, Dr. G.H. (Rik) Reussing

Uitkomsten decentralisatie en schaalvergrotingen

Universiteit Twente

www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/decentralisatie_schaalvergroting_en_lokale_democratie_gevolgen_bestuurskracht_en_democratie_universiteit_twente.pdf

Commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Nadja Jungmann, Tamara Madern, Roeland van Geuns en André Moerman

Knellende schuldenwetgeving

Hogeschool Utrecht, Hogeschool van Amsterdam, Sociaal Raadsliedenwerk, Sociaal Werk Nederland

www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/2018_inventarisatie_schuldenwetgeving_def_0.pdf

Commissie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Martin Scholten (en andere bijdragen)

Technische briefing kringlooplambouw

Wageningen University & Research

www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2018D38340&did=2018D38340